

Т. М. Бороденко,
к. е. н., доцент кафедри фінансів ім. В. Федосова,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-3202-5491>
А. А. Славкова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. В. Федосова,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8337-8679>
В. В. Савойський,
аспірант, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-8097-2935>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.3.97

ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ТРЕНДИ, ВИКЛИКИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНІ ГОРИЗОНТИ

T. Borodenko,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance named after V. Fedosov,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
A. Slavkova,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance named after V. Fedosov,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
V. Savoiskyi,
Postgraduate student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

FINANCIAL TECHNOLOGIES: TRENDS, CHALLENGES AND INVESTMENT HORIZONS

Трансформаційні зміни в функціонуванні глобальних ринків фінансових послуг протягом останнього десятиріччя відбулися головним чином під впливом двох факторів: світової фінансової кризи та розвитку екосистеми цифрових технологій, відомих як фінансові технології або фінтех.

У статті визначено процеси, які визначатимуть майбутній розвиток інновацій фінансового ринку. Зокрема, інвестори продовжують розглядати фінтех як привабливий та прибутковий сектор. З'ясовано, що фінтех попри ряд викликів та потрясінь лишався високодинамічними для глобального інвестиційного ринку, хоча загальний обсяг фінансування в даній галузі та кількість угод скоротилась. Визначено окремі сектори діючого фінтеху, які характеризуються значним зростанням фінансування на відміну від фінтех-стартапів. Окреслено вплив інновацій на розвиток фінансового ринку.

Стаття досліджує поточний стан ринку фінтех в Україні, зосереджуючись на завданнях, які стоять перед українським урядом під час економічної кризи, та на швидкому впровадженні фінансових технологій.

Розглянуто фактори, які сприяли стрімкому розвитку фінтеху, включаючи джерела фінансування фінтех-компаній в Україні, розподіл їхньої діяльності за різними сферами та ринками. Також розглянуті основні тренди та тенденції, які мають місце на ринку фінтех та обмежуючі чинники.

У закінченні даної статті підкреслена увага щодо напрямків удосконалення фінтех-сектору в Україні, щоб створити сприятливі умови для його розвитку. Дослідження показує, що впровадження фінтеху в Україні викликає значний інтерес і має великий потенціал для розвитку фінансового сектору. Серед позитивних аспектів вітчизняного ринку фінтеху варто відзначити наявність кваліфікованих кадрів, відкриття нових інвестиційних горизонтів та підтримку з боку уряду і регуляторних органів.

Transformational changes in the functioning of global financial service markets over the past decade have been primarily influenced by two factors: the global financial crisis and the development of the digital technology ecosystem known as financial technologies or fintech.

The article identifies processes that will shape the future development of financial market innovations. Specifically, investors continue to view fintech as an attractive and lucrative sector. Despite facing various challenges and disruptions, fintech has remained highly dynamic for the global investment market, although the overall funding volume in this industry and the number of deals have decreased. Certain sectors within the active fintech landscape are highlighted, characterized by significant funding growth compared to fintech startups. The impact of innovations on the development of the financial market is outlined.

The article explores the current state of the fintech market in Ukraine, focusing on the challenges faced by the Ukrainian government during the economic crisis and the rapid implementation of financial technologies.

Factors contributing to the rapid development of fintech in Ukraine are examined, including sources of financing for fintech companies, the distribution of their activities across different sectors and markets. Based on the analysis of the distribution of fintech companies by areas of activity, it is established that technologies and infrastructure dominate a large segment of the market, with the main sources of funding being the companies' own funds. Key trends and tendencies in the fintech market and limiting factors are also discussed.

In conclusion, the article emphasizes attention to the directions for improving the fintech sector in Ukraine to create favorable conditions for development. The research shows that the adoption of fintech in Ukraine is of significant interest and has great potential for the development of the financial sector. Among the positive aspects of the domestic fintech market, the presence of qualified personnel, growth in investment potential, and support from the government and regulatory bodies are worth noting.

Ключові слова: фінансові технології, ринок фінтех, фінтех-компанії, фінтех стартап, інвестиційна діяльність, фінансові інновації, фінансові послуги, цифрові технології.

Key words: financial technologies, fintech market, fintech companies, fintech startup, investment activities, financial innovations, financial services, digital technologies.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Фінансова технологія або фінтех є ключовим елементом економічних трансформацій у сучасному світі. В Україні, як і в інших країнах, фінтех викликає інтенсивний інтерес серед фахівців, науковців та бізнесу. Фінтех-компанії представляють собою організації, які використовують передові технології у сферах мобільних платежів, онлайн-кредитування та цифрових миттєвих переказів коштів по всьому світу, уникнувши необхідності фізичної присутності клієнта [1].

На сучасному етапі еволюції фінансових послуг набуває важливості розширення процесу цифрової трансформації та широкомасштабне впровадження фінтеху. Зростання популярності цифрових каналів для отриман-

ня фінансових послуг користувачами підсилює роль фінтеху як ключового фактору в економіці країни. Поточні виклики лише посилюють цю тенденцію, адже фінтех активно впроваджує інновації у традиційні фінансові послуги та створює конкуренцію за допомогою нових монетарних механізмів, таких як краудфандинг, інструменти штучного інтелекту для управління ризиками електронних платежів, оцінки платоспроможності, кібербезпеки, онлайн-бухгалтерії, електронної комерції та інших.

Фінансові та цифрові технології відкривають можливості для оптимізації ведення фінансового бізнесу, підвищуючи рівень доступності та охоплення фінансовими послугами різних економічних суб'єктів. Загалом ці напрями можуть розглядатися як елемент трансформаційного руху від індустріально-ринкового способу організації до інформаційно-цифрового [2, с. 10—15],

що розгортається в контексті техніко-технологічних інновацій у реалізації основних принципів економічної діяльності [3, с. 24]. Зокрема, використання цифрових фінансових послуг може забезпечити можливість отримання доступу до банків та їх різноманітних сервісів, таких як роздрібні платежі та кредити, які раніше були недосяжними [4, с. 42].

Можемо вважати, що саме ці процеси визначатимуть майбутній розвиток інновацій фінансового ринку, посередництва та трансформацію фінансових послуг глобального рівня, особливо в контексті цифрової трансформації.

Згідно із затвердженою "Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року", визначено ключові напрями інноваційного розвитку фінансового ринку та безпосередньо фінтеху. Ці напрями включають розширення відкритої архітектури фінансового ринку та впровадження оверсайту; підтримку розвитку ринку фінтех, цифрових технологій і платформ регуляторів; сприяння розвитку SupTech&RegTech; і стимулювання цифрової економіки [5].

Навіть при жвавих обговореннях та труднощах, пов'язаних із впровадженням фінтеху в Україні та світі, загальне усвідомлення цього концепту, його різновидів та особливостей функціонування фінтех-компаній залишається актуальним. Вивчення наукових джерел показує, що врахування трендів, тенденцій, а також дослідження перспектив розвитку залишаються недостатньо розглянутими. Тож важливо дослідити сучасний стан та можливості розвитку фінтеху в Україні та світі, розглянути та визначити шляхи пошуку інвестиційних горизонтів для реалізації інновацій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання становлення та розвитку фінтех-компаній, продуктів та інновацій активно досліджувалися як в українських вчених, експертів, економістів і фінансистів, так і за кордоном. Серед провідних дослідників цієї теми варто відзначити таких вітчизняних фахівців, як Дудинець Л. [1], Гриценко А. [2], Семенов А. [4]; Обушний С., Арабаджи, К., & Костікова К. [18]. Також вагому роль у дослідженні цієї теми відіграли закордонні експерти, серед яких виділяються Henderson, Brian Joseph and Pearson, Neil D [11].

Щодо розвитку та впровадження фінансових інновацій у небанківських установах, важливо звернутися до дослідження М. Яценко, де визначено фінтех-компанії та фінтех-послуги як передовий інструмент ринку фінансових послуг, який відповідає сучасним вимогам [6, с. 29].

Теоретичні та нормативні основи ринку фінансових технологій в Україні були розглянуті в ряді значущих наукових публікацій вітчизняних дослідників, таких як Примостка Л. О., Краснова І. В., Примостка О. О., Шевалдіна В. Г. [15], Коваленко Ю. [16], Замковий О., Котенко Т. [20].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Багато в чому різке зростання, яке відзначається протягом останніх років, зумовлене значним спрощен-

ням взаємодії з фінансовими посередниками, що підвищує прибутковість бізнесу та відкриває альтернативи традиційним пропозиціям.

Мета статті — дослідження сучасного стану глобального та українського ринку фінтех, визначення основних проблем на сучасному етапі в умовах потрясінь та фактори впливу на фінтех ринок в Україні, тенденцій розвитку та можливостей залучення інвестицій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Швидкі темпи інновацій у галузі фінансових послуг, особливо після глобальної фінансової кризи 2008 року, призвели до виникнення нового технологічного сектору — фінтех. Цей сектор виник як відповідь на необхідність фінансових установ пристосовуватися до нових умов бізнес-середовища, високих стандартів їхньої діяльності та нових вимог до управління ризиками.

Розвиток технологій можна приблизно розділити на дві основні спрямованості. Перший з них — це розвиток фундаментальних, універсальних технологій, які можуть бути використані в практично будь-якій галузі бізнесу. Другий напрям — це розвиток технологій для конкретних застосувань та спеціалізованих технологій, спрямованих на конкретні індустрії та сектори. До останніх можна віднести, зокрема, фінтех — фінансові технології, які спрямовані на зміну процесів у галузі фінансових послуг.

У першому півріччі 2021 року глобальні інвестиції в галузь фінтеху досягли суми в \$98 млрд, представленої у формі угод M&A, прямих та венчурних інвестицій. На порівняння, за весь попередній рік цей сектор залучив інвестиції на рівні \$121,5 млрд. Варто відзначити, що хоча кількість угод зменшилася (2 456 проти 3 520 за попередній рік), їх вартість зросла.

Дослідження "KPMG Pulse of Fintech" показало, що міжнародні венчурні інвестиції в галузь фінтеху досягли \$52,3 млрд, що більше ніж вдвічі перевищує показник за 2020 рік (\$22,5 млрд) [7].

Цей рекордний приріст інвестицій визначається необхідністю цифрової трансформації корпорацій і розширенням їх цифрових можливостей, особливо у залученні клієнтів, управлінні грошовими резервами та високоліквідними активами. Інвестори продовжують розглядати фінтех як привабливий та прибутковий сектор, що призвело до появи 163 "єдиноргов" за перші 6 місяців поточного року. Введення нових технологій також призвело до зростання інвестицій у кібербезпеку, які збільшилися з \$2,2 млрд у 2020 році до понад \$3,7 млрд у першому півріччі 2021 року [7].

У 2021 році в усьому світі активність фондів прямих інвестицій в секторі фінтех збільшилася: рекордні 144 угоди становили понад 12 млрд доларів США, що вдвічі перевищує попередній максимум у 5 млрд доларів США у 2018 році. За підсумками першого півріччя 2021 року було укладено низку великих угод щодо прямих інвестицій у США (NYDIG — 767 млн доларів США, Mindbody — 500 млн доларів США, iCapital Network — 440 млн доларів США), Великобританії (Genesis Digital Assets — 431 млн доларів США, DivideBuy — 413 млн доларів США), Бразилії (Provo — 251 млн доларів

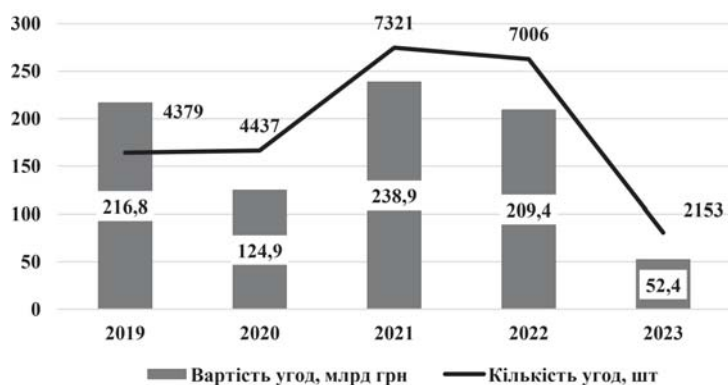

Рис. 1. Динаміка глобальної інвестиційної діяльності фінтех

Джерело: побудовано авторами на основі [9].

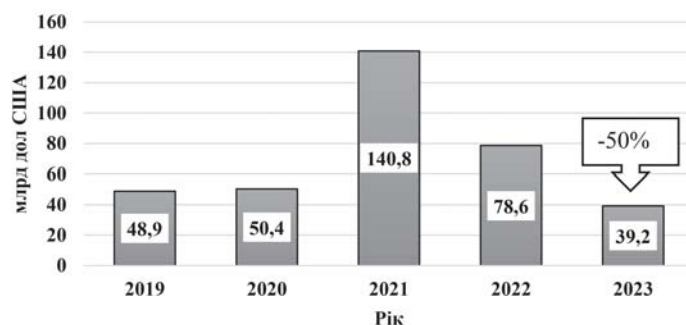

Рис. 2. Динаміка фінансування фінтеху у світі, млрд. дол

Джерело: побудовано авторами на основі [9].

США), В'єтнамі (Vietnam Payment Solution — 250 млн доларів США) та Індії (Vastu Housing Finance — 200 млн доларів США) [8].

Перші шість місяців 2023 року були високодинамічними для глобального інвестиційного ринку, враженого рядом викликів та потрясінь. Деякі з цих проблем були очікуваними, такими як високий рівень інфляції, зростання відсоткових ставок, тривала війна в Україні, спад вартості активів і дефіцит пропозицій для виходу з ринку та продажу інвестицій. Інші проблеми виявилися менш передбачуваними, зокрема, крах декількох банків у США.

Загальний обсяг фінансування в галузі фінтех та кількість угод у світі відзначилися зменшенням, з 63,2 млрд доларів США та 2 885 угод у другому півріччі 2022 року до 52,4 млрд доларів США та 2 153 угод у першому півріччі 2023 року.

Тим не менше, протягом останнього десятиліття фінансові технології стрімко зростали (рис. 1).

Незважаючи на турбулентність ринку та зменшення фінансування в регіоні ЕМЕА (Європа, Близький Схід та Африка) та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, країни Америки зазнали збільшення фінансування фінтеху з 28,9 млрд доларів США у другому півріччі 2022 року до 36 млрд доларів США у першому півріччі 2023 року.

Перше півріччя 2023 року також відзначилося значним зростанням фінансування в певних секторах фінтеху. Наприклад, компанії, спрямовані на логістику та ланцюжки поставок, залучили за цей період значно більше коштів, ніж за весь попередній рік (8,2 млрд доларів США). Фінансування компаній, фокусованих на ESG, на

рівні 1,7 млрд доларів США перевищило загальний обсяг фінансування за весь 2022 рік. Настрої фінтех-інвесторів можна описати як дуже вибіркові [9].

У 2023 році фінтех-стартапи наткнулися на стіну, річне фінансування скоротилося вдвічі. Сектор фінансових технологій не оминув масштабний спад на венчурному ринку. Насправді у 2023 році фінансування фінтех-стартапів скоротилося сильніше, ніж венчурне фінансування.

Глобальне фінансування фінансових технологій скоротилося до 39,2 мільярда доларів США у 2023 році (зниження на 50% порівняно з аналогічним періодом минулого року), тоді як обсяг угод впав на 38% до 3801 — найнижчого рівня з 2017 року. На

квартальній основі в 4-му кварталі 2023 року було найменше фінансових угод за 7 років.

США збільшили своє домінування у сфері фінансових технологій, уклавши 41% угод у 2023 році — це найвища частка з 2016 року. Тим часом частка угод в Азії впала до нещодавнього мінімуму в 20%. Зростання частки угод у США відбулося, коли інвестори перейшли до компаній на ранній стадії: частка угод на ранніх стадіях у США піднялася до найвищого рівня за понад десять років. З 612 угодами річний обсяг виходу зі злиття та поглинання залишається вищим, ніж у будь-який рік до 2021 року. Квартальні угоди злиття та поглинання спостерігали скромний приріст у 4 кварталі 2023 р. до 149. У Європі зареєстровано 34% цих угод — більше, ніж у будь-якому іншому регіоні світу — але 3 найкращі M&A виходу в 4 кварталі 2023 року припали на фінансові технології США.

Вісім фінтех-єдинорогів народилися в 4-му кварталі 2023 року — це найвищий показник за 6 кварталів, але набагато нижче середньоквартального показника 2021 року. Азія надала половину нових єдинорогів — 3 з них базуються в країнах Перської затоки. Це був перший випадок з 2019 року, коли за певний квартал в Азії народилося більше фінтех-єдинорогів, ніж у США.

Інвестиції в банківські стартапи зникли, фінансування впало на 72% у 2023 році — це найбільше зниження порівняно з аналогічним періодом минулого року в секторах фінтех. Платіжні стартапи спостерігали скорочення фінансування лише на 30% порівняно з минулим роком — найменший показник серед усіх фінтех-секторів — хоча загальний річний обсяг фінансування був підтриманий двома масштабними раундами для Stripe (\$6,5 млрд) і Metropolis (\$1 млрд). Платежі залишаються найбільш добре фінансованим сектором фінансових технологій із великим відривом. Отже, у 2023 році фінансування фінансових технологій скоротилось вдвічі (рис. 2).

У всьому світі фінансування фінтех-стартапів впало на 50% порівняно з минулим роком, опустившись нижче 40 мільярдів доларів США вперше з 2017 року. Фінтех показали гірші результати, ніж венчурний ринок, де фінансування скоротилося на 42% у 2023 році порівняно з минулим роком.

Середній і медіанний розміри угод у сфері фінансових технологій продовжували знижуватися з макси-

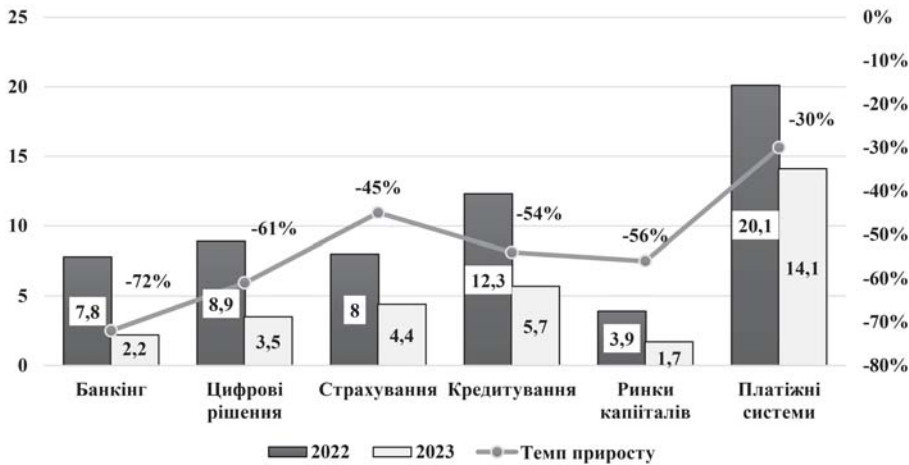

Рис. 3. Фінансування галузей фінтех 2023 проти 2022 років

Джерело: побудовано автором за даними [10].

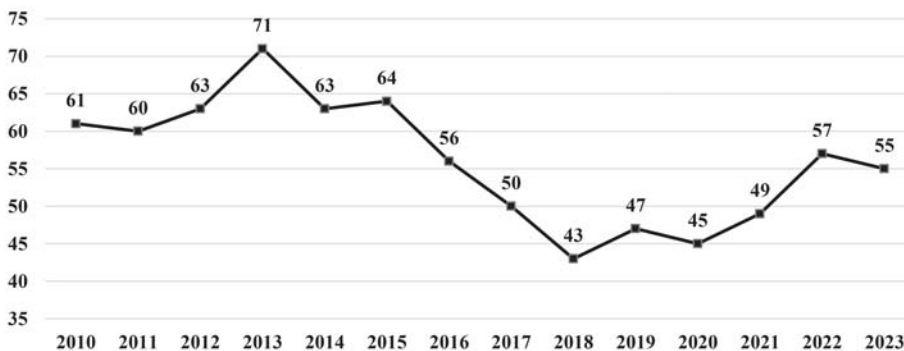

Рис. 4. Позиція України в Глобальному інноваційному індексі, балів (зі 100)

Джерело: побудовано авторами за даними [12].

мумів 2021 року, впадши до 13,8 млн доларів США та 3,2 млн доларів відповідно у 2023 році. У IV кварталі 2023 фінтех-стартапи уклали лише 740 угод — найменшу кількість за квартал з 4 кварталу 2016 р.

Серед найкращих пропозицій кварталу виділяються платіжні рішення для онлайн-покупок та особистих покупок. Серед них SumUp (\$307 млн Серія F), а також гравці "купити зараз, заплатити пізніше" Tamara (\$340 млн Серія C) і Tabby (\$200 млн Серія D). Зокрема, лідери платіжів Checkout.com і PayPal інвестували в угоди з Tamara та Tabby відповідно.

У сфері фінансових технологій доступ банківських стартапів до капіталу був суттєво обмежений. У 2023 році вони залучили 2,2 мільярда доларів акціонерного капіталу, що на 72% менше порівняно з 7,8 мільярда доларів роком раніше. Фінансування цифрових технологій не відстало, у 2023 році скоротилося на 61% порівняно з минулим роком.

З іншого боку, фінансування цифрових стартапів залишається відносно сильним, зменшившись лише на 30% у 2023 році. Найпопулярніша угода в акціонерному капіталі в 4-му кварталі 2023 року була спрямована на управління паркуванням і платіжну платформу Metropolis, яка залучила понад 1 мільярд доларів (Рис. 3).

Очевидно, що у сучасний період фінансові інновації становлять необхідну складову фінансового ринку і

впливають на його функціонування як позитивно, так і негативно. Позитивний вплив проявляється у сприянні розвитку за різними напрямками, зокрема, економічному зростанні. Однак негативні наслідки включають надмірне зростання волатильності на ринках, ускладнення процесів, підвищення рівня ризиків та уразливості ринку. Важливо враховувати, що фінансові інновації можуть утворювати труднощі для непрофесійних інвесторів на фінансовому ринку [11]. Крім того, фінансові інновації є чутливими до змін у зовнішньому середовищі, яке визначає умови їхнього розвитку.

Тим не менше, World Intellectual Property Organization (WIPO) опублікувала Global Innovation Index 2023, присвячений темі "Інновації в умовах невизначеності". Це уже 16-те видання Індексу, яке ранжує 132 економіки світу та визначає 100 найкращих науково-технічних інноваційних кластерів [12].

Навіть у зв'язку з воєнною ситуацією, Україна цього року піднялася на дві позиції у Global Innovation Index і зараз займає 55-те місце. Новинкою цього року є те, що Україна вперше увійшла до ТОП-3 найбільш інноваційних

економік серед країн з доходами нижче середнього. Високі оцінки отримала розвиненість української освіти, інформаційно-комунікаційних технологій та інтелектуальний рівень людського капіталу. З іншого боку, найнижчі рейтингові оцінки отримали стан інституційного середовища, рівень довіри до бізнесу та стан інфраструктури (що не дивно в умовах повномасштабної війни) (Рис. 4).

В Україні, подібно до глобального контексту, еволюція сфери фінтех спочатку виникла як реакція на банківську кризу 2008—2009 років, а потім стала результатом кризи 2013—2014 років. Активний період інвестування в фінтех припав на 2017—2018 роки, коли на українському ринку з'явилося близько 60 компаній, серед них основними були Finmap, Ring, Hotline finance, LiteGo та інші.

Отже, в Україні за останні роки відзначається інтенсивне відкриття інвестиційних горизонтів у секторі фінтех, що супроводжується створенням понад 100 компаній. Більшість з цих підприємств спеціалізуються у галузях переказу коштів (38 компаній), технологій та інфраструктури (36 компаній), а також мобільних гаманців (22 компанії). Зокрема, більшість цих компаній зосереджено в Києві (понад 80%), а також у містах Дніпро, Одеса, Харків, Львів та Рівне [13].

Протягом останнього десятиріччя зокрема українська сфера інформаційних технологій (IT) демонструвала

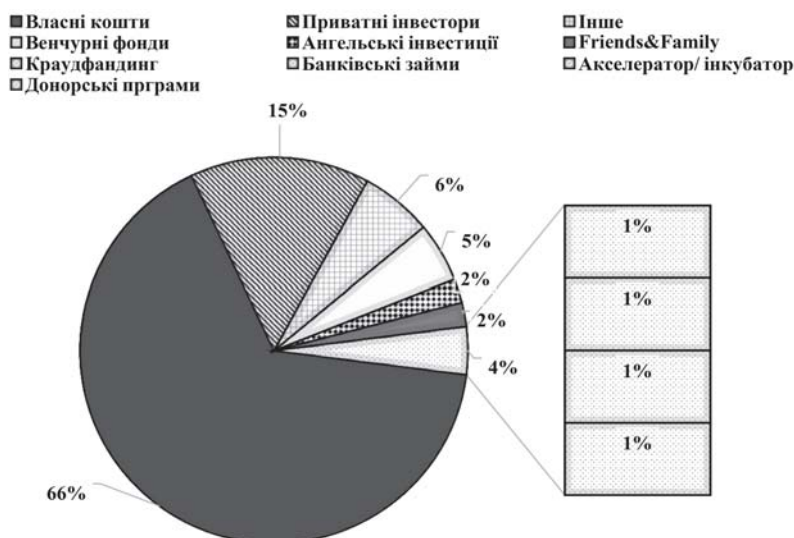

Рис. 5. Джерела фінансування фінтех-компаній

Джерело: побудовано авторами за даними [17].

вражаючий темп зростання та перетворилася на центр притягання більшості інвестицій та розвитку фінтех. У 2018 році частка ІТ-сектору у валовому внутрішньому продукті становила 4%, і українська галузь аутсорсингу та розробки програмного забезпечення займає провідні позиції в Центральній та Східній Європі. Поліпшення економічних умов та фінансові стимули спрямовані на привертання як місцевих, так і іноземних інвесторів для ще більших вкладень в українські ІТ-компанії [14].

Русійним фактором у впровадженні цифрових технологій у фінансовий ринок є розвиток інформаційно-комунікаційних фінансових технологій, які ускладнюють бізнес-процеси, насичають загрозами та ризиками, розширюють коло учасників ринку. Інноваційний цикл для технологічних змін виявляється більш тривалим, складним і витратним, порівняно з аналогічним процесом для фінансових інновацій. З цієї причини інновації у фінансовому ринку та сфері фінтех часто виступають ключовими для прогресу суспільства [15, с. 92]. Ці інновації охоплюють потреби та галузі ринку, які раніше не мали покриття фінансовими послугами до певного часу.

У 2022 році технологічний сектор України пережив випробування на міцність і показав неймовірну стійкість. Воєнні події та пандемія випробували ринок, але водночас стали каталізаторами для його розвитку. Протягом 2022 року на українському фінтех-ринку з'явилося 7 нових компаній. Незважаючи на труднощі, які створила війна, більшість існуючого бізнесу не зламалася. Загалом на ринку фінтех налічується близько 250 компаній, а його загальна вартісна оцінка залишається на рівні 1 мільярд доларів США.

Навіть у складні часи у країні фінтех-ринок продовжував розвиватися, і протягом 2022 року відбулися зміни, які відкрили нові можливості для подальшого росту, а саме були ухвалені Закони України "Про віртуальні активи"; "Про хмарні послуги"; "Про платіжні послуги"; "Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо платіжних послуг)", який легалізує електронні гроші та прирівнює рахунки електронних гаманців до рахунків банків [16].

Серед значущих факторів, що впливають на фінтех-ринок, також слід відзначити ініціативи державних органів. Національний банк України та Міністерство цифрової трансформації протягом року підтримували фінтех-ринок численними ініціативами, які справляли прямий чи опосередкований вплив.

Третій рік поспіль технологічна інфраструктура лідирує серед українських стартапів у різних сферах діяльності. Динаміка зростання частки цієї інфраструктури також зафіксована: у 2023 році 24% опитаних компаній надають такі послуги, що порівняно з 22% у 2021 та 20% у 2020 роках. Збільшений інтерес до цієї сфери пояснюється тривалою тенденцією створення бізнесу в онлайні, що стимулює попит на ІТ-рішення для фінансових установ і банків, сприяючи їхньому переходу у цифровий простір.

На другому місці розташувались платіжні сервіси та перекази, які використовує 14% опитаних компаній. Цей показник значно зменшився порівняно з попередніми роками (20% у 2020 та 19% у 2021), особливо через вплив війни, яка суттєво ускладнила діяльність компаній у цьому секторі і призвела до коливань на ринку.

Ще одна сфера, яка не втратила свої позиції з 2021 року, — це споживче кредитування, яке складає 12% у 2023 році, порівняно з 14% у 2021 році. Навіть при ускладнених умовах війни компанії, що займаються споживчим кредитуванням, продовжують свою діяльність, але попит на кредити обмежений, а стандарти кредитування ускладнюються.

Значний ріст відзначився у регуляторній сфері, де частка компаній зросла з 1% у 2021 році до 7% у 2023 році. Збільшення кількості розробників інноваційних регуляторних технологій свідчить про зростання інтересу компаній до технологій, які допомагають їм впоратися зі зростаючими регулятивними вимогами. Краудфандинг, краудлендинг і порівняльні сервіси фінансових послуг залишаються менш розвиненими секторами.

Фінансування фінтех-компаній головним чином реалізується за рахунок власних коштів, як відповіли 66% опитаних учасників дослідження. Гроші від приватних інвесторів були залучені лише 15% опитаних, що є зменшенням на 3 пункти в порівнянні з 2021 роком. Кількість компаній, які отримують фінансування від ангельських інвестицій, залишається незмінною і складає 2%. Венчурні фонди повернули свою вагу до рівня 2020 року. Інвестиції, отримані від Friends&Family, зросли з 1% у 2021 році до 2% у 2023 році. (рис. 5).

Фінтех-індустрія України, хоча і має невеликий обсяг (сукупна вартість оцінюється в \$1 млрд), виявляє позитивну динаміку в залученні інвестицій, порівняно з іншими галузями. Регулятор створює умови для того, щоб фінтех був привабливим для інвестицій. Пошук нових інвестиційних горизонтів для банків є складним завданням, однак фінтех може виступити інструментом для приваблення коштів в Україну. Вигоди від цього можуть відчувати як банки, так і вся фінансова індустрія. Суттєвих бар'єрів для розвитку фінтеху в Україні не існує, а

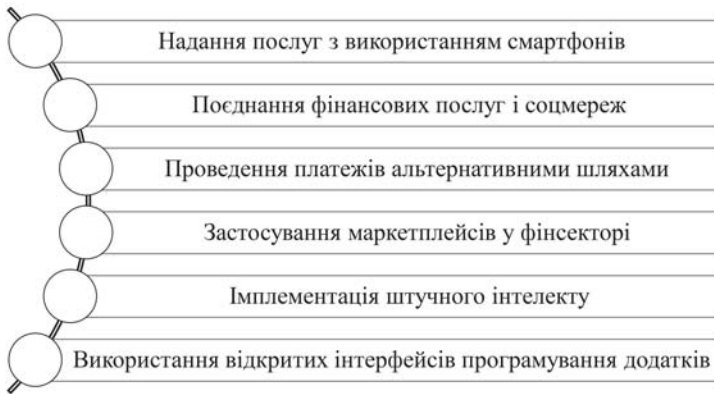

Рис. 6. Тренди розвитку фінтех на ринку

Джерело: систематизовано авторами [19; с.44—49].

законодавство сприяє інноваціям, отримуючи позитивний прийом від споживачів.

Збільшення обсягу інвестицій у сферу фінтеху становить конкурентну загрозу для традиційних фінансових установ, які надають класичні фінансові послуги і втрачають своїх клієнтів через це. Отже, зі зростанням конкуренції їм доводиться адаптувати свої бізнес-моделі, які стають все більш коштовними і складними, існуючі ризики загострюються або з'являються нові: зменшується прибутковість, відбувається відставання в інноваціях тощо. У традиційних фінансових організацій виникає потреба в сучасному ІТ-обладнанні та висококваліфікованих ІТ-кадрах, ризик-менеджменті, ефективній системі відповідності та внутрішнього контролю [18, с. 65].

Залучення інвестицій буде залежати від продуктів, які фінтех-компанії виводитимуть на ринок, оскільки відновлення економіки потребує специфічних продуктів. Проте для успішного процесу інвестування важливо спростити його та забезпечити стартапам більше інструментів для відкриття інвестиційних горизонтів.

Загалом можна виділити наступні основні тренди розвитку ринку фінтех, що присутні на сучасному етапі (рис. 6).

Серед основних тенденцій, які виявилися в фінтех-секторі протягом останніх шести місяців 2023 року, варто відзначити наступні (Рис. 7).

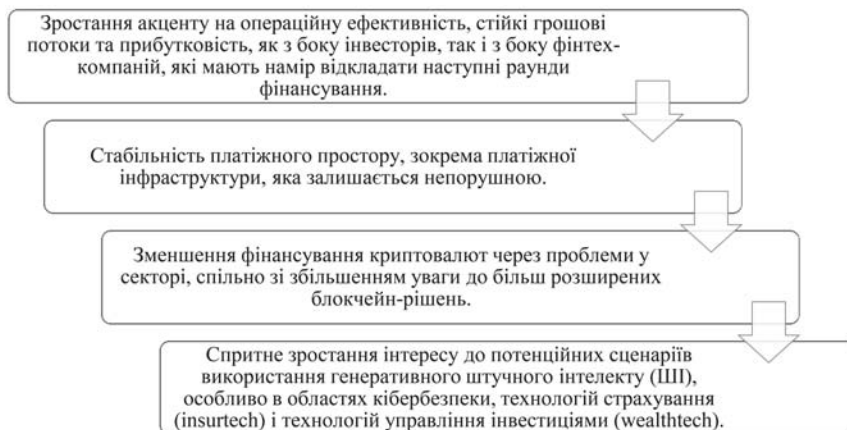

Рис. 7. Тенденції фінтех-сектору протягом 2023 року

Джерело: систематизовано авторами [9; 10; 13; 17].

Щодо перешкод, які на даний момент ускладнюють залучення інвестицій в український фінтех, можна відзначити наступне:

По-перше, безперечно, це війна. Інвестори розглядають як надто ризиковане інвестування в країну, де тривають активні бойові дії. Друге значуще обмеження — це невелика економіка, особливо в порівнянні з такими країнами, як США. Це суттєво зменшує оцінку стартапів, які функціонують виключно на внутрішньому ринку України. Важливою перешкодою є те, що українські банки не поспішають взаємодіяти з фінтех-стартапами. Однак така співпраця могла б сприяти виникненню нових рішень та позитивно впливати на фінансовий сектор.

Щодо перспектив інвестування в українські фінтех-стартапи, ключовим фактором є створення якісного продукту з високоякісним клієнтським досвідом.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Результатом наукових розвідок цієї статті є дослідження глобального та українського ринку фінтех, пошук нових інвестиційних горизонтів для його поживлення.

Фінансовий сектор переживає значні перетворення під впливом цифрових технологій, які змінюють економіку в цілому. Ці зміни особливо помітні в Україні, де останні дані фінтех свідчать зокрема про значне зростання частки дорослого населення з банківськими рахунками — з 41% до 84% за останнє десятиліття. Фінансові установи України активно впроваджують інноваційні продукти та послуги для поліпшення клієнтського досвіду у різних фінансових сферах, включаючи платежі та отримання позик.

Навіть у контексті карантинних обмежень, глобальної економічної рецесії, військового вторгнення в Україну галузь фінтеху лишається привабливою для венчурних інвестицій як на світовому ринку, так і в Україні. Однією з ілюстративних операцій є угода Revolut, де обсяг фінансування склав \$580 млн (раунд D), хоча Revolut є англійською компанією із співзасновником з України. Інші приклади угод з реально українськими компаніями включають продаж YuPay за \$20 млн французькій Quident та Mosst.

Розрізненість в капіталізації фінтех-компаній в Україні порівняно з іноземними свідчить про те, що існують більш сприятливі економічні та фінансові умови для розвитку сектору та залучення зовнішніх інвестицій. Це веде до повільнішого росту українського фінтех-сектору та здавання компаній іноземним стратегічним партнерам або фінансовим інвесторам ще на етапі їхнього розвитку.

Для вдосконалення фінтех-сектору в Україні критично створити сприятливі умови для розвитку фінтех-компаній, шляхом встановлення чіт-

ких та сучасних правил і нормативів. Регуляторам слід точно визначити правила, алгоритми впровадження нових технологій, установити високі стандарти захисту особистих даних користувачів від кіберзагроз, розробити механізми захисту інтелектуальної власності розробників таких технологій та акцентувати увагу на створенні фінтех-інфраструктури.

Для ефективного розвитку фінтеху потрібні кваліфіковані спеціалісти, які володіють розумінням як фінансових, так і технологічних аспектів. Важливо створювати сприятливі умови для навчання та професійного зростання молодих фахівців у цій галузі.

Також належить забезпечити підтримку стартапів та інновацій зі сторони держави, що вважається актуальним на сучасному етапі економічного розвитку. Це може включати фінансову підтримку у вигляді грантів, інструментів співфінансування та податкових пільг, розвиток співпраці з акселераторами та інкубаторами, а також спрощення процедур ліцензування та регулювання.

Для розвитку фінтех-індустрії потрібен доступ до персоналізованих big data за вкладниками та учасниками фондового ринку.

Також необхідний більш гнучкий підхід до регулювання діяльності стартапів, що працюють у цьому напрямку, для зниження навантаження на молоді компанії, що розвиваються, надати їм пільгові умови.

Фінтех ринок також часто піддається напруженню внаслідок фінансових ризиків, зокрема, ризику кредитування. Наприклад, компанії у сфері фінтех, які надають кредити, стикаються з можливістю невідшкодування кредитів або неповернення зобов'язань зі сторони клієнтів. Це може спричинити втрату капіталу та зниження рівня прибутку. Також існує значущий ризик ринку для фінтех компаній, оскільки вони можуть бути вразливими до коливань на ринку, таких як зміни валютних курсів, регуляторних змін, змін у попиті на їхні продукти та послуги та інші фактори.

Незважаючи на виклики, пов'язані з російським вторгненням в Україну, український народ та фінансовий сектор виявили надзвичайну стійкість. Ринок швидко адаптувався та забезпечив можливість особам, які були вимушені покинути свої домівки, продовжувати мати доступ зокрема до своїх банківських рахунків для проведення щоденних операцій, таких як покупки товарів і послуг або здійснення грошових переказів.

У процесі подальших досліджень потрібно продовжувати аналізувати сучасний стан фінтех-сектору в Україні та державах світу, а також необхідно розглянути питання фінтеху як детермінанти розвитку національних економік та проаналізувати наявні фінансово-технологічні інновації на фінансовому ринку.

Література:

1. Дудинець Л. (2018). Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи. *Гроші, фінанси і кредит*. No 22. URL.: <http://global-national-in.ua/archive/22-2018/149.pdf> (дата звернення: 09.01.2024).

2. Гриценко А. А. (2021). Методологічні засади дослідження формування інституційної архітектури інформаційно-мережевої економіки *Формування інституційної архітектури інформаційно-мережевої економіки* : монографія / за ред. А. А. Гриценка. Київ, 736 с.

3. Корнівська В. О. (2022). Українська воєнна криза як частина глибинного світового трансформаційного процесу: фінансові механізми стабілізації та відновлення. *Проблеми економіки*. No 2. С. 22—31. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-22-31> (дата звернення: 09.01.2024).

4. Семенов А. (2019). Екосистеми цифрових платформ як фактор трансформації бізнесу в умовах цифрової економіки. *Вісник КНУТД*. No 4 (137). С. 39—50.

5. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf (дата звернення: 13.01.2024).

6. Яценко М., Бондаренко А. (2019). Актуальні питання розвитку фінансових послуг із застосуванням сучасних фінансових технологій. *Держави та регіони*. № 2 (107). С. 25—30.

7. Pulse of Fintech H2'22. Global analysis off intech investment. (2023). Звіт KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/02/pulse-of-fintech-h2-2021-global.html> (дата звернення 02 січня 2024 р.).

8. Pulse of Fintech за друге півріччя 2021 року. (2022). Звіт KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/02/pulse-of-fintech-h2-2021-global.html> (дата звернення 20 січня 2024 р.).

9. Pulse of Fintech H1'23. (2023). Звіт KPMG URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2023/08/pulse-of-fintech-h1-2023.html> (дата звернення 14 січня 2024 р.).

10. State of fintech 2023 report (2024). URL: <https://www.cbinsights.com/research/report/fintech-trends-2023/> (дата звернення 18 січня 2024 р.).

11. Henderson, Brian Joseph and Pearson, Neil D. (2009). *The Dark Side of Financial Innovation*. Bergen Meetings Paper. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1342654>

12. World Intellectual Property Organization (WIPO) (2023). *Global Innovation Index 2023: Innovation in the face of uncertainty*. Geneva: WIPO. DOI:10.34667/tind.48220 (Accessed 10 January 2024).

13. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог (проект USAID "Трансформація фінансового сектору"). (2018). URL: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf. (дата звернення 14 січня 2024).

14. Славкова, А., & Колісник, Д. (2023). Інвестиційна привабливість України: реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. *Економіка та суспільство*, (56). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138> (дата звернення 14 січня 2024).

15. Примостка Л. О., Краснова І. В., Примостка О. О., Шевалдіна В. Г. Зміна парадигми регулювання фінансового ринку. *Бізнес Інформ*. 2022. No2. С. 89—97. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-89-97> URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-89-97> (дата звернення 12 січня 2024).

16. Коваленко Ю. (2023). Особливості нормативно-правового регулювання fintech на диджиталізованих ринках банківських і страхових послуг в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. No 1 (33). URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/282030/276248> (дата звернення: 23.12.2023).

17. Каталог фінтех-компаній України (2023). URL.: <https://fintechua.org/fintech-catalog-2023> (дата звернення: 12.01.2024).

18. Обушний С., Арабаджи, К., & Костікова К. (2023). Фінансові технології в Україні: шлях до інновацій та стабільності. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1 (11), 59—72. URL.: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/181> (дата звернення: 25.12.2023).

19. Барабаш Ю. (2021) Курс 2021: на що звернути увагу фінансовим компаніям у новому році. 2021. URL: <https://legalhub.online/blogy/kurs-2021-na-shho-zvernuty-uvalu-finansovym-kompaniyam-u-novomu-rotsi> (дата звернення: (дата звернення: 12.01.2024).

20. Замковий, О., & Котенко, Т. (2022). Fintech трансформації та їх вплив на сталість розвитку фінансових ринків та інститутів в Україні в екосистемі корпоративної культури. Економіка та суспільство, (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-17> (дата звернення: 12.01.2024).

References:

1. Dudynets L. (2018), "The development of financial technologies as a factor in the modernization of the financial system", *Hroshi, finansy i kredyt*, [Online], vol. 22, available at: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/149.pdf> (Accessed 09 Jan 2024).

2. Hrytsenko, A.A. (2021), "Methodological principles of the study of the formation of the institutional architecture of the information and network economy", *Formuvannya instytutitsijnoi arkhitektoniky informatsijno-merezhevoi ekonomiky*, [Formation of the institutional architecture of the information and network economy], Kyiv, Ukraine,

3. Korniv's'ka, V.O. (2022), "The Russian-Ukrainian War Crisis as Part of the Profound Global Transformation Process: The Financial Mechanisms for Stabilization and Recovery", *Problemy ekonomiky*, [Online], vol. 2, pp. 22—31. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-22-31>

4. Semenog, A. (2019), "Ecosystems of digital platforms as a factor of business transformation in the digital economy", *Visnyk KNUITD*, vol. 137, no. 4, pp. 39—50.

5. National Bank of Ukraine (2020), "The development strategy of the financial sector of Ukraine until 2025", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf (Accessed 13 Jan.2024).

6. Yatsenko, M. and Bondarenko, A. (2019), "Topical issues of financial services development with application of modern financial technologies", *Derzhavy ta rehiony*, vol. 2, no. 107, pp. 25—30.

7. KPMG (2023), Report "Pulse of Fintech H2'22. Global Analysis of Fintech Investment", available at: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/02/pulse-of-fintech-h2-2021-global.html> (Accessed 02 Jan 2024).

8. KPMG (2022), Report "Pulse of Fintech for the second half of 2021", available at: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/02/pulse-of-fintech-h2-2021-global.html> (Accessed 20 Jan 2024).

9. KPMG (2023), Report "Pulse of Fintech H1'23", available at: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2023/08/pulse-of-fintech-h1-2023.html> (Accessed 14 Jan 2024).

10. CB INSIGHTS (2024), "State of fintech 2023 report", available at: <https://www.cbinsights.com/research/report/fintech-trends-2023/> (Accessed 18 Jan 2024 p.).

11. Henderson, B.J. and Pearson, N.D. (2009), "The Dark Side of Financial Innovation", EFA 2009 Bergen Meetings Paper. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1342654>

12. World Intellectual Property Organization (WIPO) (2023), Global Innovation Index 2023: Innovation in the face of uncertainty, WIPO, Geneva. DOI:10.34667/tind.48220

13. USAID Financial Sector Transformation Project (2018), "Fintech in Ukraine: Trends, Market Overview and Catalog", available at: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf. (Accessed 14 Jan 2024).

14. Slavkova, A., & Kolisnyk, D. (2023), "Investment Attractiveness of Ukraine: Realities in the Conditions of War and Prospects for Post-War Reconstruction", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. (56). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>

15. Prymostka, L.O. Krasnova, I.V. Prymostka, O.O. and Shevaldina, V.H. (2022), "Changing the Paradigm of Financial Market Regulation", *Biznes Inform*, [Online], vol. 2, pp. 89—97. doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-89-97

16. Kovalenko, Yu. (2023), "Peculiarities of legal regulation of fintech in the digitalized markets of banking and insurance services in Ukraine", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, [Online], vol. 1 (33), Available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/282030/276248> (Accessed 23 Dec 2023).

17. Fintech Companies Catalog of Ukraine (2023), available at: <https://fintechua.org/fintech-catalog-2023> (Accessed 12 Jan 2024).

18. Obushnyi, S., Arabadzhi, K., & Kostikova, K., (2023), "Financial Technologies in Ukraine: Path to Innovation and Stability", *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, [Online], vol. 1 (11), pp. 59—72, available at: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/181> (Accessed 25 Dec 2023).

19. Barabash, Yu. , (2021), "Course 2021: what to pay attention to financial companies in the new year", available at: <https://legalhub.online/blogy/kurs-2021-na-shho-zvernuty-uvalu-finansovym-kompaniyam-u-novomu-rotsi> (Accessed 12 Jan 2024).

20. Zamkovyi, O., & Kotenko, T. (2022), "Fintech Transformations and Their Impact on the Sustainability of Development of Financial Markets and Institutions in Ukraine within the Corporate Culture Ecosystem", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-17>

Стаття надійшла до редакції 25.01.2024 р.